ОЛИЙ ТАЪЛИМДА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШДА ИННОВАЦИОН МЕТОДЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ПЕДАГОГИК ИМКОНИЯТЛАРИ

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR USING INNOVATIVE METHODS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN HIGHER EDUCATION

Сатимова Барно Шухрат қизи
Тел.: +998 95 093 98 91;
e-mail: shuhratovna1998@gmail.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23199104

Аннотация. Мақолада олий таълимда инглиз тилини ўқитишда инновацион методлардан фойдаланишнинг педагогик имкониятлари таҳлил қилинади. Коммуникатив, вазифага йўналтирилган, рақамли ва мобил таълим, форматив баҳолаш ҳамда аралаш ўқитиш усулларининг ўзаро боғлиқлиги ёритилади. Асосий эътибор инновацияни технологиянинг ўзи эмас, балки талабани фаол мулоқот, мустақил қарор қабул қилиш, ҳамкорлик ва рефлексияга жалб қиладиган педагогик дизайн сифатида талқин этишга қаратилган. Олий таълимда самарали инновация мақсад, топшириқ, рақамли восита ва баҳолашни ягона ўқув циклига бирлаштириши лозимлиги асосланади.

Калит сўзлар: инновацион метод, инглиз тили, олий таълим, коммуникатив ёндашув, вазифага йўналтирилган таълим, рақамли компетенция, форматив баҳолаш.

Аннотация. Рассматриваются педагогические возможности инновационных методов в преподавании английского языка в высшей школе. Анализируются коммуникативный и заданно-ориентированный подходы, цифровое и мобильное обучение, формативное оценивание. Инновация трактуется как педагогически обоснованная организация деятельности, развивающая речевое взаимодействие, самостоятельность, сотрудничество и рефлексию студентов.

Ключевые слова: инновационный метод, английский язык, высшее образование, коммуникативный подход, цифровая компетентность, формативное оценивание.

Abstract. The thesis examines innovative methods in English language teaching in higher education, focusing on communicative and task-based learning, digital and mobile learning, and formative assessment. Innovation is treated as purposeful pedagogical design that engages students in interaction, independent decision-making, collaboration, and reflection. Effective practice should connect learning outcomes, communicative tasks, digital tools, and assessment within one coherent cycle.

Keywords: innovative method, English language teaching, higher education, communicative approach, task-based learning, digital competence, formative assessment.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

КИРИШ

Олий таълимда инглиз тилини ўқитишнинг мақсади фақат грамматик қоидаларни ўзлаштириш билан чекланмайди. Талаба академик ва касбий вазиятларда фикрни тушунарли ифодалаши, ҳамкор билан музокара олиб бориши, ахборотни танқидий баҳолаши ва турли рақамли муҳитларда мулоқот қила олиши керак. Европа Кенгашининг CEFR Companion Volume ҳужжати тил таълимида медиация, онлайн мулоқот ва плюрилингвал компетенция каби йўналишларни ҳам тилдан фойдаланишнинг муҳим қисми сифатида белгилайди [1]. Бу ҳолат инновацион методларни танлашда аудиториядаги фаол нутқий ҳаракат ва реал вазифаларга устуворлик бериш зарурлигини кўрсатади.

Инновацион метод тушунчасини янги платформа ёки дастур билан тенглаштириш тўғри эмас. Педагогик инновация ўқув мақсади, талабанинг фаолияти, ўқитувчининг қўллаб-қувватлаши ва натижани баҳолаш ўртасидаги боғланишни янгилайди. Шунинг учун олий таълимда технология самараси унинг қанчалик замонавийлигига эмас, балки қандай коммуникатив вазифага хизмат қилишига боғлиқ.

АСОСИЙ ҚИСМ

Вазифага йўналтирилган таълим (Task-Based Language Teaching) талабани тилни алоҳида машқларда эмас, муайян натижага олиб келувчи вазифани бажариш жараёнида ишлатишга ундайди. Р. Эллис вазифани маънони етказиш устувор бўлган ва тилдан амалий мақсад учун фойдаланиладиган фаолият сифатида тушунтиради [2]. Олий таълимда бундай топшириқлар презентация тайёрлаш, интервью ўтказиш, касбий электрон хат ёзиш, кейсни муҳокама қилиш ёки муаммога ечим таклиф этиш шаклида бўлиши мумкин. Бу ёндашувда грамматика ва луғат мулоқот вазифасидан ажратилмайди.

Рақамли таълимнинг педагогик имконияти ресурслар сонида эмас, улардан мақсадли фойдаланишда намоён бўлади. Европанинг DigCompEdu модели ўқитувчининг рақамли компетенциясини ресурсларни танлаш, таълим жараёнини ташкил этиш, баҳолаш, талабани фаоллаштириш ва унинг рақамли компетенцияларини ривожлантириш каби ўзаро боғлиқ соҳалар орқали ифодалайди [3]. Инглиз тили дарсида бу тамойил аудио-видео материални шунчаки намойиш қилиш эмас, балки ундан кейинги муҳокама, ёзма жавоб, жуфтликда текшириш ва рефлексия билан бирлаштиришни талаб қилади.

Форматив баҳолаш ҳам инновацион дарснинг муҳим қисми ҳисобланади. Ж. Хатти ва Ҳ. Тимперли таҳлилида фикр-мулоҳазанинг таъсири унинг аниқ мақсадга боғланганлиги, талабага ҳозирги натижаси ва кейинги қадами ҳақида маълумот бериши билан изоҳланади [4]. Шу сабаб инглиз тилида фақат "тўғри/нотўғри" белгиси етарли эмас. Масалан, оғзаки чиқишда мазмун, мантиқий боғланиш, луғат танлови, талаффуз ва аудитория билан мулоқот алоҳида мезонларда кўрсатилса, талаба кейинги уринишда нимани ўзгартириш кераклигини англайди.

Мобил таълим аудиториядан ташқарида ҳам тил билан мунтазам алоқа қилиш имконини кенгайтиради. Кукульска-Хулме, Ли ва Норрис мобил технологиялар тил ўрганишни кундалик муҳит, ҳаракат ва қисқа даврий фаолиятлар билан боғлашини таъкидлайди [5]. Амалда подкастни қисқа тинглаш, талаффузни ёзиб қайта солиштириш, янги сўзни контекстда белгилаш ёки жамоавий ҳужжатда матн таҳрир қилиш каби вазифалар дарсни узлуксиз ўқув жараёнига

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

айлантиради. Бироқ мобил восита топшириқ аниқ бўлмаган ҳолда чалғитувчи омилга айланиши мумкин; шунинг учун вақт, натижа ва баҳолаш мезони олдиндан белгиланиши керак.

Коммуникатив ва бошқа замонавий методлар ҳақидаги тадқиқотлар бир усулни барча гуруҳ учун универсал ечим сифатида қабул қилмасликни кўрсатади. Ричардс ва Роджерс турли методларнинг тил назарияси, ўқув мақсади, ўқитувчи-талаба роли ва фаолият турлари бўйича фарқ қилишини тизимли кўрсатади [6]. Шу нуқтаи назардан олий таълимда инновацион ёндашув аралаш моделда самарали: қисқа тушунтириш, реал коммуникатив вазифа, рақамли ресурс, жуфтлик ёки гуруҳ иши, форматив фикр-мулоҳаза ва якуний рефлексия бир-бирини тўлдиради.

Педагогик жиҳатдан энг муҳим натижа - талабанинг пассив тингловчидан фаол иштирокчига айланишидир. Инновацион дарсда ўқитувчи ахборотнинг ягона манбаи эмас, балки вазифани лойиҳаловчи, ресурсни танловчи ва сифатли фикр-мулоҳаза берувчи фасилитатор сифатида ҳаракат қилади. Талаба эса тил воситаларини тайёр жавоб учун эмас, фикрни ифодалаш, ҳамкор билан келишиш ва натижа яратиш учун қўллайди. Бу жараён академик мустақиллик ва касбий коммуникатив тайёргарликни ҳам қўллаб-қувватлайди.

ХУЛОСА

Олий таълимда инглиз тилини ўқитишда инновацион методларнинг педагогик имконияти уларнинг "янгилиги"да эмас, балки талабани мақсадли нутқий фаолиятга жалб қилишида намоён бўлади. Вазифага йўналтирилган таълим реал мулоқотни кучайтиради; рақамли ва мобил воситалар тил муҳитини кенгайтиради; форматив баҳолаш кейинги ўқув қадамини аниқлашга ёрдам беради. Самарали модел ушбу элементларни алоҳида эмас, ягона педагогик циклда бирлаштириши лозим. Шу билан бирга, ҳар бир технология ва метод гуруҳнинг тил даражаси, фан йўналиши, ўқув мақсади ва рақамли имкониятларига мос танланиши керак.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. – 280 p.
2. Ellis R. Task-based Language Learning and Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2003.
3. European Commission; Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. DOI: 10.2760/159770.
4. Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback // Review of Educational Research. – 2007. – Vol. 77, No. 1. – P. 81–112. DOI: 10.3102/003465430298487.
5. Kukulska-Hulme A., Lee H., Norris L. Mobile Learning Revolution: Implications for Language Pedagogy // The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning / eds. C. A. Chapelle, S. Sauro. – Wiley, 2017. – P. 217–233. DOI: 10.1002/9781118914069.ch15.
6. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.